

Briselē, 20.5.2020.
COM(2020) 517 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

**par Ungārijas 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes
atzinumu par Ungārijas 2020. gada konverģences programmu**

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Ungārijas 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Ungārijas 2020. gada konverģences programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu¹ un jo īpaši tās 9. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

- (1) Komisija 2019. gada 17. decembrī pieņēma gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģiju, tādējādi uzsākot 2020. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Komisija 2019. gada 17. decembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Ungārija nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats.
- (2) 2020. gada ziņojums par Ungāriju² tika publicēts 2020. gada 26. februārī. Tajā bija izvērtēts, kā Ungārija īstenojusi tai adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā³, turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem ieteikumiem, un Ungārijas progress virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” valsts mērķu sasniegšanu.
- (3) 2020. gada 11. martā Pasaules Veselības organizācija oficiāli pasludināja Covid-19 uzliesmojumu par pasaules mēroga pandēmiju. Tā ir nopietna sabiedrības veselības ārkārtas situācija, kas skar iedzīvotājus, sabiedrību kopumā un ekonomiku. Tā pakļauj

¹ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

² SWD(2020) 516 final.

³ OV C 301, 5.9.2019., 117. lpp.

valstu veselības sistēmas smagai spriedzei un rada traucējumus globālajās piegādes ķēdēs, nestabilitāti finanšu tirgos, patērētāju pieprasījuma satricinājumus un negatīvi ietekmē dažādas nozares. Tā apdraud cilvēku darbvietas, to ienākumus un uzņēmumu darbību. Tā ir izraisījusi lielu ekonomikas satricinājumu, kam jau ir nopietnas sekas Eiropas Savienībā. Komisija 2020. gada 13. martā pieņēma paziņojumu⁴, kurā aicināja koordinēt rīcību, reaģējot uz krīzi ekonomikā, un iesaistīt visus dalībniekus valstu un Savienības līmenī.

- (4) Vairākas dalībvalstis ir izsludinājušas ārkārtas stāvokli vai ieviesušas ārkārtas pasākumus. Ārkārtas pasākumiem vajadzētu būt stingri samērīgiem, nepieciešamiem, ierobežotiem laikā un saskaņā ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Turklāt uz tiem būtu jāattiecinā demokrātiskā pārraudzība un iespēja tos neatkarīgi pārskatīt tiesā.
- (5) Komisija 2020. gada 20. martā pieņēma paziņojumu par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu⁵. Šī klauzula, kuru veido Regulas (EK) 1466/97 5. panta 1. punkts, 6. panta 3. punkts, 9. panta 1. punkts un 10. panta 3. punkts un Regulas (EK) 1467/97 3. panta 5. punkts un 5. panta 2. punkts, atvieglo budžeta politikas koordinēšanu nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. Savā paziņojumā Komisija piekrita Padomei, ka, ņemot vērā paredzamo nopietno ekonomikas lejupslīdi, ko izraisīja Covid-19 uzliesmojums, pašreizējie apstākļi ļauj iedarbināt šo klauzulu. Dalībvalstu finanšu ministri 2020. gada 23. martā piekrita Komisijas novērtējumam. Vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšana ļauj uz laiku atkāpties no korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, ja vien tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Attiecībā uz korektīvo daļu Padome pēc Komisijas ieteikuma var arī nolemt pieņemt pārskatītu fiskālo trajektoriju. Vispārējā izņēmuma klauzula neaptur Stabilitātes un izaugsmes paktā paredzētās procedūras. Tā ļauj dalībvalstīm atkāpties no budžeta prasībām, kas tiktu piemērotas parastā situācijā, un vienlaikus dod iespēju Komisijai un Padomei veikt vajadzīgos politikas koordinācijas pasākumus pakta ietvaros.
- (6) Ir jāturpina rīcība, lai ierobežotu un kontrolētu pandēmijas izplatīšanos, stiprinātu valstu veselības aprūpes sistēmu noturību, mazinātu sociālekonomiskās sekas, izmantojot atbalsta pasākumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām, un nodrošinātu atbilstīgus veselības un drošības apstākļus darbvieta nolūkā atsākt saimniecisko darbību. Savienībai būtu pilnībā jāizmanto dažādi tās rīcībā esošie instrumenti, lai atbalstītu dalībvalstu centienus minētajās jomās. Vienlaikus dalībvalstīm un Savienībai būtu jāsadarbojas, sagatavojot pasākumus, kas vajadzīgi, lai atjaunotu mūsu sabiedrības un ekonomikas normālu darbību un ilgtspējīgu izaugsmi, citstarp integrējot zaļo pārkārtošanos un digitālo pārveidi un mācoties no krīzes laikā gūtās pieredzes.
- (7) Covid-19 krīzes apstākļos sevi apliecināja vienotā tirgus spēja elastīgi pielāgoties ārkārtas situācijām. Tomēr, lai nodrošinātu ātru un vienmērīgu pāreju uz ekonomikas atveseļošanas posmu un preču un pakalpojumu brīvu apriti un darba ņēmēju brīvu pārvietošanos, ir jāatceļ – tiklīdz tie vairs nav nepieciešami – ārkārtas pasākumi, kas kavē vienotā tirgus normālu darbību. Pašreizējā krīze ir parādījusi, ka veselības aprūpes nozarē ir vajadzīgi krīzes gatavības plāni, kas jo īpaši ietver uzlabotas iegādes stratēģijas, dažādotas piegādes ķēdes un svarīgāko piegāžu stratēģiskās rezerves. Tie ir galvenie elementi, lai izstrādātu plašākus krīzes gatavības plānus.

⁴ COM(2020) 112 final.

⁵ COM(2020) 123 final.

- (8) Savienības likumdevējs jau ir grozījis attiecīgos tiesiskos regulējumus⁶, lai ļautu dalībvalstīm mobilizēt visus neizmantotos līdzekļus no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem nolūkā novērst Covid-19 pandēmijas ārkārtas sekas. Minētie grozījumi nodrošinās papildu elastīgumu, kā arī vienkāršotas un racionalizētas procedūras. Lai mazinātu spiedienu uz naudas plūsmu, dalībvalstis arī var 2020.–2021. grāmatvedības gadā izmantot 100 % līdzfinansējuma likmi no Savienības budžeta. Ungārija tiek mudināta pilnībā izmantot šīs iespējas, lai palīdzētu personām un nozarēm, ko šīs problēmas skar visvairāk.
- (9) Pandēmijas sociālekonomiskās sekas dažādās teritorijās, iespējams, būs nevienmērīgi sadalītas sakarā ar atšķirīgiem specializācijas modeļiem, jo īpaši reģionos, kuros trūkst galveno aktīvu vai kuri ievērojami paļaujas uz nozarēm, kas ir atkarīgas no tiešas darbīdarbības ar patērētājiem. Tas rada būtisku risku, ka Ungārijā palielināsies teritoriālā nevienlīdzība, pastiprinot jau novēroto atšķirību palielināšanās tendenci starp pilsētu un lauku rajoniem. To papildina risks, ka uz laiku izirs konverģences process starp dalībvalstīm, tāpēc pašreizējā situācijā ir vajadzīga politiska atbildes reakcija.
- (10) Ungārija 2020. gada 5. maijā iesniedza 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada 4. maijā – 2020. gada konverģences programmu. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.
- (11) Ungārija šobrīd ir Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvajā daļā, un tai piemēro noteikumu par parādu.
- (12) Padome 2019. gada 14. jūnijā ieteica Ungārijai nodrošināt, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps⁷ nepārsniedz 3,3 % pieaugumu 2019. gadā, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 1,0 % apmērā no IKP. Komisijas vispārējais novērtējums apstiprina būtisku novirzi no ieteiktajām korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai 2019. gadā un 2018. un 2019. gadā, aplūkojot abus kopā. Tomēr, ņemot vērā vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu, turpmāki pasākumi saskaņā ar būtiskas novirzes procedūru Ungārijai nav pamatoti.
- (13) Valdība savā 2020. gada konverģences programmā plāno nominālās bilances pasliktināšanos no deficīta, kas bija 2,0 % no IKP 2019. gadā, līdz deficītam 3,8 % apmērā no IKP 2020. gadā. Tiek prognozēts, ka deficīts samazināsies līdz 2,7 % no IKP 2021. gadā un pakāpeniski sasniegs 1,0 % no IKP līdz 2024. gadam. Pēc samazinājuma līdz 66,3 % no IKP 2019. gadā vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP saskaņā ar 2020. gada konverģences programmu 2020. gadā palielināsies līdz 72,6 %. Makroekonomikas un fiskālo perspektīvu ietekmē liela nenoteiktība Covid-19

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/460 (2020. gada 30. marts), ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 508/2014 attiecībā uz īpašiem pasākumiem, kas nepieciešami, lai piesaistītu investīcijas dalībvalstu veselības aprūpes sistēmās un citos to ekonomikas sektoros, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu) (OV L 99, 31.3.2020., 5. lpp.), un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/558 (2020. gada 23. aprīlis), ar ko Regulas (ES) Nr. 1301/2013 un (ES) Nr. 1303/2013 groza attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai nodrošinātu ārkārtas elastību Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanā, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (OV L 130, 24.4.2020., 1. lpp.).

⁷ Valdības neto primāros izdevumus veido kopējie valdības izdevumi, izņemot procentu izdevumus, izdevumus saistībā ar Savienības programmām, kas ir pilnībā izlīdzināti ar ienākumiem no Savienības fondiem, un nediskrecionāras izmaiņas saistībā ar bezdarbnieku pabalstu izdevumiem. Valsts finansētā bruto pamatkapitāla veidošanas līmenis ir izlīdzināts četru gadu laikposmā. Ir ierēķināti diskrecionārie ieņēmumu pasākumi vai tiesību aktos paredzētie ieņēmumu palielinājumi. Vienreizēji pasākumi gan ieņēmumu, gan izdevumu daļā ir atskaitīti.

pandēmijas dēļ. Budžeta prognožu pamatā ir valstij specifiski riski, proti, riski, kas saistīti ar izdevumiem, kuri ir lielāki, nekā prognozēts (atbilstīgi iepriekšējām tendencēm par lieliem izdevumiem gada beigās), kā arī potenciāli mazākiem ieņēmumiem, nekā prognozēts, jo prognozes, šķiet, ir atkarīgas no zināma ieņēmumu pieauguma.

- (14) Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju un īstenojot saskaņotu Savienības pieeju, Ungārija ir noteikusi budžeta pasākumus, lai palielinātu intensīvās veselības aprūpes sistēmas kapacitāti, ierobežotu pandēmiju un sniegtu atbalstu vissmagāk skartajām personām un nozarēm. Saskaņā ar 2020. gada konverģences programmu minētie budžeta pasākumi 2020. gadā sasniedza 2,8 % no IKP, un tos pilnībā finansē, izmantojot budžeta izdevumu pārdali, rezerves un jaunus nodokļus. Tie ietver pasākumus, kuru mērķis ir atbalstīt darba tirgu, nodokļu atvieglojumus uzņēmumiem un izmaksas, kas saistītas ar neatliekamo medicīnisko palīdzību. Ir paziņoti papildu pasākumi atveseļošanas atbalstam (1,4 % no IKP) un darba tirgus atbalstam (0,4 % no IKP), bet tie vēl nav precizēti. Turklāt Ungārija ir pieņēmusi pasākumus, kas palīdzēs atbalstīt uzņēmumu likviditāti, neradot tiešu ietekmi uz budžetu, un kas saskaņā ar 2020. gada konverģences programmas aplēsēm veido 1,5 % no IKP. Iestādes strādā pie papildu pasākumiem 0,3 % apmērā no IKP. Minētie pasākumi ietver kredītu garantiju programmas un valdības garantētos aizdevumus. 2020. gada konverģences programmā paziņoto fiskālo pasākumu vispārējā ietekme uz budžetu atšķiras no tās, kas iekļauta Komisijas 2020. gada pavasara prognozē, jo Komisija novērtēja un ņēma vērā tikai tos pasākumus, kas bija pietiekami precizēti. Kopumā Ungārijas veiktie pasākumi atbilst pamatnostādņem, kas sniegtas Komisijas paziņojumā par koordinētu ekonomisko reakciju uz Covid-19 uzliesmojumu. Visu izziņoto pasākumu pilnīga precizēšana un īstenošana, kam sekotu fiskālās politikas pārorientēšana uz piesardzīga vidēja termiņa fiskālā stāvokļa sasniegšanu, kad to ļaus ekonomikas apstākļi, palīdzēs saglabāt fiskālo stabilitāti vidējā termiņā.
- (15) Pamatojoties uz Komisijas 2020. gada pavasara prognozi ar nemainīgas politikas pieņēmumu, tiek prognozēta Ungārijas vispārējās valdības bilance -5,2 % apmērā no IKP 2020. gadā un -4,0 % apmērā no IKP 2021. gadā. Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2020. gadā sasniegs 75,0 % no IKP.
- (16) Padome 2019. gada 14. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 121. panta 4. punktu atzina, ka 2018. gadā Ungārijā tika novērota būtiska novirze no vidēja termiņa budžeta mērķa. Ņemot vērā konstatēto ievērojamo novirzi, Padome 2019. gada 14. jūnijā ieteica Ungārijai veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps nepārsniedz 3,3 % 2019. gadā un 4,7 % 2020. gadā, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 1,0 % un 0,75 % apmērā no IKP. Padome 2019. gada 5. decembrī pieņēma Lēmumu (ES) 2019/2172⁸, ar ko konstatē, ka Ungārija nav efektīvi rīkojusies, reaģējot uz Padomes 2019. gada 14. jūnija ieteikumu, un sniedza pārskatītu ieteikumu. Padome 2019. gada 5. decembra ieteikumā aicināja Ungāriju veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma temps 2020. gadā nepārsniedz 4,7 %, kas atbilst gada strukturālajai korekcijai 0,75 % apmērā no IKP 2020. gadā. Pamatojoties uz Komisijas 2020. gada vispārējo novērtējumu un ņemot vērā vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu 2020. gadam, kas ļauj uz laiku atkāpties no korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, tiek

⁸ OV L 329, 19.12.2019., 91.–93. lpp.

uzskatīts, ka Ungārija ir veikusi efektīvus pasākumus, reaģējot uz 2019. gada 5. decembra ieteikumu.

- (17) Komisija 2020. gada 20. maijā nāca klajā ar ziņojumu, kas sagatavots saskaņā ar Līguma 126. panta 3. punktu, jo Ungārija 2020. gadā plānoja pārķāpt deficīta robežvērtību, kas ir 3 % no IKP. Kopumā analīze liecina, ka Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/1997 definētais deficīta kritērijs nav izpildīts.
- (18) Valdība 2020. gada 11. martā izziņoja apdraudējuma stāvokli. 12. martā robežas tika slēgtas ceļotājiem, izņemot pilsoņiem, kas atgriežas, un Eiropas Ekonomikas zonas iedzīvotājiem, kā arī regulāriem robežšķērsosjošiem darba ņēmējiem. Preču tranzīts palika atļauts. 2020. gada 16. martā tika slēgtas agrīnās bērnu izglītības iestādes, skolas un universitātes, un sākās mācības tiešsaistē. Sākot ar 2020. gada 17. martu, nebūtiskie veikali bija jāslēdz plkst. 15, un restorāni varēja palikt atvērti tikai, lai izsniegtu ēdienu līdznešanai. 2020. gada 28. martā tika ieviesta daļēja komandantstunda – proti, cilvēki varēja atstāt savu dzīvesvietu tikai pienācīgi pamatotu iemeslu dēļ – un distancēšanās no citiem cilvēkiem. Pirms Covid-19 uzliesmojuma Ungārijas ekonomikā bija vērojama pakāpeniska lejupslīde pēc vairākiem izcilas izaugsmes gadiem. Reālais IKP 2019. gadā pieauga par 4,9 %. Pēc vīrusa uzliesmojuma ierobežošanas pasākumi tika īstenoti salīdzinoši ātri, un oficiālo gadījumu skaits līdz šim ir bijis ierobežots. Tomēr sagaidāms, ka pasaules recesija īpaši smagi ietekmēs eksportu sakarā ar ļoti ciklisku nozaru, piemēram, autobūves nozares, dominējošo lomu. Sagaidāms arī, ka tā skars arī tūrisma un transporta pakalpojumus, kurus ietekmē ceļošanas ierobežojumi. Kopumā tiek prognozēta strauja recesija, sākot no marta, tad tiek prognozēta pakāpeniska ekonomikas atveseļošana no gada otrās puses, pieņemot, ka ierobežošanas pasākumi tiks pakāpeniski atcelti. Bezdarbs varētu strauji pieaugt darba tirgus elastīguma dēļ. Ekonomikas rādītāji 2020. gadā būs atkarīgi no ierobežojumu perioda ilguma, kā arī no ekonomikas politikas reakcijas. Eiropas Komisijas pavasara prognozē paredzēts reālā IKP samazinājums par 7 % 2020. gadā, kam sekos atveseļošana par 6 % 2021. gadā.
- (19) Kopš marta vidus valdība ir paziņojusi par vairākiem pasākumu posmiem, lai mazinātu Covid-19 krīzes sociālo un ekonomisko ietekmi. Centrālā banka ir pieņēmusi pasākumus, lai nodrošinātu finanšu nozares likviditāti. Citi likviditāti palielinoši pasākumi mājāsaimniecībām un uzņēmumiem ietver i) maksājumu moratoriju līdz 2020. gada 31. decembrim attiecībā uz aizdevumiem un finanšu nomas līgumiem uzņēmumiem un mājāsaimniecībām un ii) procentu likmes maksimuma noteikšanu patēriņa kredītiem. Izstrādājot un īstenojot šos pasākumus, ir jāņem vērā banku nozares noturība. Papildu pasākumi, kas galvenokārt vērsti uz krīzes vissmagāk skartajām nozarēm, piemēram, tūrisma un pakalpojumiem, ietver pagaidu nodokļu samazinājumus un atbrīvojumus, investīciju subsīdijas, infrastruktūras attīstību, subsidētus un garantētus aizdevumus un kapitāla programmas. Lai saglabātu darbvietas, valdība nāca klajā ar divu veidu saīsināta darbalaika režīmiem. Vispārējā shēma sedz līdz 70 % no zaudētajām algām 3 mēnešu laikā, ievērojot konkrētus nosacījumus, un īpaša shēma ir paredzēta pētniecības un izstrādes jomas darbiniekiem. Valdība pavisināja uz priekšu iepriekš plānoto sociālā nodrošinājuma iemaksu samazinājumu par vienu ceturksni un paziņoja par vienreizēju algas piemaksu veselības aprūpes nozarē. Kopumā, lai gan fiskālo pasākumu mērķis ir atbalstīt uzņēmumus un saglabāt darbvietas, to darbības joma un tvērums joprojām ir ierobežots salīdzinājumā ar lielāko daļu dalībvalstu. Turklāt tos ir plānots finansēt, pārdaļot budžeta nodaļas un no jauna paaugstinātos nodokļus, un tādēļ sagaidāms, ka no makroekonomikas stabilizācijas perspektīvas tiem būs ierobežota ietekme.

- (20) Veselības aprūpes rezultātu dažādi aspekti joprojām bija sliktāki nekā lielākajā daļā dalībvalstu, kas cita starpā atspoguļo riska faktoru lielo izplatību sabiedrībā un veselības aprūpes ierobežoto efektivitāti. Publiskā daļa veselības aprūpes izdevumos Ungārijā bija ievērojami mazāka nekā vidēji ES. Salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju lielāks skaits Ungārijas iedzīvotāju ir atkarīgi no personīgiem izdevumiem un arvien vairāk tiek mudināti izmantot privātus veselības aprūpes pakalpojumus. Tas palielina Ungārijas māsaimniecību finansiālo grūtību riskus, ietekmējot sociālo taisnīgumu un veselības aprūpes rezultātus. Lai racionalizētu resursu izmantošanu veselības aprūpes sistēmā, samazinātu nevienlīdzību piekļuvē un uzlabotu aprūpes kvalitāti, ir vajadzīgas papildu investīcijas un visaptverošas reformas. Profilaktiskie un primārās aprūpes pakalpojumi nav pietiekami finansēti, un to potenciāls uzlabot veselības aprūpes sistēmas kvalitāti, pieejamību un izmaksu efektivitāti joprojām netiek pietiekami izmantots. Lai gan iestādes ir sākušas strādāt, lai mazinātu Ungārijas ievērojamo veselības aprūpes darbinieku trūkumu, reģionālās atšķirības veselības aprūpes personāla sadalījumā joprojām kavē aprūpes pieejamību dažās jomās un dažām neaizsargātām grupām, piemēram, atstumti romi, kā arī personas ar invaliditāti saskaras ar īpašiem šķēršļiem. Ņemot vērā veselības aprūpes sistēmu pieprasījuma satricinājumu, ko izraisīja Covid-19 pandēmija, ir vajadzīga ātra rīcība, lai sāktu risināt šīs strukturālās problēmas un palielinātu Ungārijas veselības aprūpes sistēmas noturību.
- (21) Slimības uzliesmojuma sociālekonomiskās sekas var būt ievērojamas, un vēl ir jāizvērtē ietekme, ko rada valdības 2020. gada 18. marta dekrēts, ar ko atļauj abpusēji saskaņotas atkāpes no Darba kodeksa. Saskaņā ar Komisijas prognozi paredzams, ka bezdarbs 2020. gadā pieaugs līdz 7,0 % un 2021. gadā samazināsies līdz 6,1 %. Krīzes pārmērīgi skartās nozares veido lielu daļu no Ungārijas ekonomikas, nodarbinot mazkvalificētu un vidēji kvalificētu darbaspēku ar ļoti elastīgiem darba līgumiem. Līdz 2020. gada sākumam kopējais nodarbinātības līmenis turpināja uzlaboties līdz ar spēcīgu ekonomikas izaugsmi, taču tas nedevis vienādu labumu visām grupām. Nodarbinātības atšķirības starp prasmju grupām un starp vīriešiem un sievietēm joprojām bija lielas salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju, un pēdējās ir daļēji skaidrojamas ar ierobežoto kvalitatīvas bērnu aprūpes piedāvājumu. Sabiedrisko darbu shēma nebija efektīva attiecībā uz dalībnieku iekļaušanu primārajā darba tirgū, bet tās mērogs joprojām bija ievērojams, neraugoties uz to, ka tas tika samazināts. Ir iespējams stiprināt citas politikas jomas nolūkā uzlabot to mērķorientāciju, lai efektīvi palīdzētu bezdarbniekiem vai neaktīviem cilvēkiem atrast darbu vai piekļūt apmācībai. Bezdarbnieka pabalstu ilgums ir īsākais ES, proti, ne ilgāks kā trīs mēneši, kas pat labvēlīgos ekonomiskos apstākļos bija ievērojami mazāk par vidējo laiku, kas vajadzīgs, lai atrastu darbu. Saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem sociālās aizsardzības shēmām un pasākumiem ir jāaizsargā tie, kuriem draud darba zaudēšana, kā arī pašnodarbinātās personas un bezdarbnieki. Saīsināta darbalaika shēmas, kuru ietvaros darba ņēmēji saņem ienākumu atbalstu no valsts par nenostādātajām stundām, ir labs veids, kā aizsargāt nodarbinātību. Pandēmijas laikā saīsināta darbalaika shēmas ir visefektīvākās, ja to pārvaldība ir vienkārša un ātra, un attiecināmība neaprobežojas ar konkrētām nozarēm vai uzņēmējdarbības veidiem.
- (22) Lai gan Ungārijas vispārējā nabadzības situācija pirms krīzes uzlabojās, lejupslīdes laikā šī tendence var strauji mainīties. Pēdējo desmit gadu laikā ir palielinājusies ienākumu nevienlīdzība, kas daļēji skaidrojama ar izmaiņām nodokļu un pabalstu sistēmā. Pat pirms Covid-19 uzliesmojuma gan smaga materiālā nenodrošinātība, gan materiālā un sociālā nenodrošinātība bija liela, jo īpaši māsaimniecībās ar vairākiem bērniem un romu vidū. Pašvaldību dzīvokļu trūkums sociālajai īres maksai un

finansiālā atbalsta trūkums īrniekiem kavē mobilitāti. Minimālā ienākuma pabalsts kopš 2012. gada ir palicis nomināli nemainīgs, un tas ir viens no zemākajiem ES. Sagaidāms, ka pandēmija vissmagāk skars neaizsargātās grupas, kurām nav pieejama aprūpe un pamatpakalpojumi un kuras dzīvo pārapdzīvotās māsaimniecībās. Ekonomikai atveseļojoties, būs vajadzīgi pasākumi, kas veicina šo grupu aktivizēšanu un integrāciju darba tirgū. Jau pirms krīzes izglītības rezultāti bija zemāki par Savienības vidējo rādītāju, un tos lielā mērā ietekmēja skolēnu sociālekonomiskā situācija. Izglītības priekšlaicīgas pamešanas rādītāji bija augsti, jo īpaši romu skolēnu vidū. Neaizsargātu grupu nelielā līdzdalība kvalitatīvā izglītībā ir zaudēta iespēja attīstīt cilvēkkapitālu un sociālo kohēziju. Skolotāju alga ir viena no zemākajām ES. Nelielais studentu skaits, kas piedalās augstākajā izglītībā, neatbilst lielajam pieprasījumam pēc augsti kvalificētiem darbiniekiem. Negaidītā pāreja uz tālmācību, iespējams, vēl vairāk palielinās nevienlīdzību. Ikgadējos valsts kompetenču testos gūtie pierādījumi liecina, ka digitālo rīku trūkuma dēļ ir grūti sasniegt daudzus skolēnus, izmantojot digitālo izglītību. Audzēkņi no nelabvēlīgas vides saskaras ar tālmācības negatīvo ietekmi arī pārapdzīvotu māsaimniecību un vecāku zemās izglītības dēļ. Nesenās un pašreizējās investīcijas izglītības digitalizācijā ir bijušas nozīmīgas un ir jāturpina.

- (23) Covid-19 krīzes kontekstā īpaši svarīgi ir nodrošināt kritiskās infrastruktūras darbību un preču brīvu apriti vienotajā tirgū un sadarbībā ar kaimiņvalstīm pārraudzīt un nodrošināt piegādes ķēžu pareizu darbību. Ungārija ir neliela atvērta ekonomika ar intensīviem pārrobežu preču pārvadājumiem. Turklāt daudzi Ungārijas iedzīvotāji strādā ārvalstīs un katru nedēļu šķērso robežu. Ungārijā var būt vajadzīgi arī sezonas pārrobežu darba ņēmēji lauksaimniecībā. Pašlaik noteiktie ceļošanas ierobežojumi var aizkavēt preču un darba ņēmēju apriti, bet tos varētu atvieglot, nodrošinot zaļās joslas uz robežām.
- (24) Pakalpojumu jomā mazumtirdzniecība ir viena no visvairāk skartajām nozarēm, ņemot vērā pasākumus, kas daudziem uzņēmumiem liedza pilnībā darboties vai ievērojami ierobežoja to darbību. Regulatīvais elastīgums veicinātu mazumtirdzniecības atjaunošanos pēc Covid-19. Ungārijā ir vislielākais reglamentēto profesiju skaits ES. Profesionālajiem pakalpojumiem būs svarīga nozīme, lai atvieglotu krīzes pārvarēšanu un atveseļošanu pēc tās. Tādēļ ir ļoti svarīgi nodrošināt netraucētu piekļuvi profesijām un to praktizēšanu, optimizējot to tiesisko regulējumu un saistītās administratīvās procedūras, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem un mikrouzņēmumiem, tajā skaitā individuāliem speciālistiem, kurus krīze ir skārusi īpaši smagi. Likviditātes atbalsts uzņēmumiem, izmantojot aizdevumus un garantijas, īpašu uzmanību pievēršot maziem un vidējiem uzņēmumiem, ir ārkārtīgi svarīgs, un starpniekiem ir efektīvi un ātri jāīsteno likviditātes atbalsta sadale uzņēmumiem. Izstrādājot un īstenojot šos pasākumus, ir jāņem vērā banku nozares noturība. Valsts iestādēm atļaujot atlikt nodokļu un sociālo iemaksu maksājumus un paātrinot līgumsaistību maksājumus, var arī palīdzēt uzlabot mazo un vidējo uzņēmumu naudas plūsmu. Jaundibinātiem jaunuzņēmumiem un augošiem uzņēmumiem var būt vajadzīgs īpašs atbalsts, piemēram, stimuli riska kapitāla fondam palielināt investīcijas šajos uzņēmumos. Šie atbalsta pasākumi arī palīdzēs izvairīties no stratēģiski svarīgu Eiropas uzņēmumu ārkārtas pārdošanas.
- (25) Pētniecība un inovācija ir būtisks ilgtermiņa izaugsmes un konkurētspējas virzītājspēks. Ungārija ir mērena novatore. Galvenais šķērslis inovācijai ir augsti kvalificētu darbinieku trūkums. Izdevumi pētniecībai un izstrādei pieaug lēni, un tos galvenokārt veicināja uzņēmējdarbības nozare, kas saņem lielāko publiskā sektora

atbalstu ES. Tomēr pētniecības un izstrādes izdevumi publiskajā sektorā pēdējo desmit gadu laikā ir samazinājušies. Investīcijas inovatīvos mazos un vidējos uzņēmumos (MVU), kā arī sadarbības stiprināšana starp uzņēmumiem, pētniecību, akadēmiskajām aprindām un publisko sektoru palielina valsts pētniecības un inovācijas spējas, kas vajadzīgas sakarā ar Covid-19 krīzi. Atveseļošanai ir vajadzīgas investīcijas publiskajā pētniecībā un inovācijā, kā arī atbalstoša pētniecības vide.

- (26) Lai veicinātu ekonomikas atveseļošanu, būs svarīgi pasteidzināt realizēšanai sagatavotu publisko investīciju projektu īstenošanu un veicināt privātās investīcijas, tajā skaitā veicot attiecīgas reformas. Ungārijas valsts enerģētikas un klimata plānā ir noteiktas investīcijas, kas vajadzīgas, lai risinātu klimata un enerģētikas pārkārtošanas jautājumus. Kopā ar investīcijām digitalizācijā un zaļās pārkārtošanās procesā tās padarīs Ungārijas ekonomiku ilgtspējīgāku un noturīgāku, tiklīdz valsts atgūsies no krīzes. Pašlaik energoefektivitāte dzīvojamā ēku sektorā ir zema, kas veicina arī gaisa piesārņojumu. Pastāvīgie gaisa kvalitātes standartu pārkāpumi nopietni ietekmē veselību un vidi. Galvenie gaisa piesārņojuma avoti ir cietā kurināmā sadedzināšana mājokļu sektorā, lauksaimniecība un transporta emisijas. Tikai 1 % no bruto iekšzemes enerģijas patēriņa veido atjaunojamie energoresursi ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, un ļoti piesārņojoša biomasas veido aptuveni 10 %. Saules enerģijas iekārtām ir vērojams straujš pieaugums no zemas bāzes. Saskaņā ar valsts enerģētikas un klimata plānu un ilgtermiņa klimatneitralitāti Ungārija plāno vairāk paļauties uz atjaunojamiem energoresursiem, galvenokārt saules enerģiju. Pašreizējā ekonomiskajā situācijā enerģētikas politika var radīt zaļo izaugsmi un veicināt ekonomikas atveseļošanu. Līdz Covid-19 pandēmijas uzliesmojumam ceļu satiksmes sastrēgumi ir kļuvuši par aizvien lielāku problēmu, kas rada negatīvu ekonomisko ietekmi un palielina siltumnīcefekta gāzu emisijas un gaisa piesārņojumu. Plašākas tāldarba iespējas un pievilcīgākas sabiedriskā transporta sistēmas palīdzētu arī mazināt transporta ietekmi uz vidi. Aprites ekonomika joprojām ir sākotnējā posmā, sadzīves atkritumu reciklēšana nav pietiekami attīstīta, un ekonomikas instrumenti nenodrošina pietiekamus stimulus. Atkritumu apglabāšana poligonos joprojām ir galvenā atkritumu apsaimniekošanas metode. Ūdens kvalitāte un apgāde joprojām rada bažas. Ungārijas iedzīvotāju digitālās prasmes un digitālo tehnoloģiju izmantošana uzņēmumos un sabiedriskajos pakalpojumos joprojām ir zem ES vidējā līmeņa. Būtu jāturpina centieni piedāvāt efektīvus digitālos publiskos pakalpojumus iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļu 2021.–2027. gada plānojums varētu palīdzēt Ungārijai risināt dažas no problēmām, ko rada pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku, īpaši teritorijās, kas ietvertas valsts ziņojuma D pielikumā⁹. Tas ļautu Ungārijai optimāli izmantot minēto fondu.
- (27) Reaģējot uz Covid-19 epidēmiju, valdība 2020. gada 11. martā izziņoja “apdraudējuma stāvokli”. Tā ilgums nav iepriekš noteikts, un valdībai ir rīcības brīvība to saglabāt vai izbeigt. Konkrētie valdības veiktie pasākumi ilgs līdz “apdraudējuma stāvokļa” izbeigšanai. 2020. gada 30. martā parlaments pieņēma jaunu likumu, kas ļauj valdībai ar dekrētu atcelt jebkuru likumu. Piešķirtās ārkārtas pilnvaras šķiet plašākas nekā citās dalībvalstīs pieņemtās pilnvaras, ņemot vērā plaši definēto pilnvaru kopējo ietekmi un skaidra termiņa trūkumu. Daži ārkārtas pasākumi, kas veikti, izmantojot minētās pilnvaras, rada jautājumus par to nepieciešamību un proporcionālītāti un traucē uzņēmējdarbībai un normatīvās vides stabilitātei. Šādi pasākumi ietver atkāpi no darba tiesību aktiem, militāru sadarbības koordinātoru izvietojumu stratēģiskos uzņēmumos un publiska uzņēmuma nodošanu valsts

⁹ SWD(2019) 1016 final.

uzraudzībā. Kā norādīts 2020. gada 15. maijā, premjerministrs Viktors Orbāns sagaida, ka mēneša beigās valdība varēs atdot parlamentam īpašo mandātu, kas tai tika piešķirts sakarā ar koronavīrusa epidēmiju. Tiesu neatkarības stiprināšanai arī būtu izšķiroša nozīme, lai efektīvi pārraudzītu attiecīgos ārkārtas pasākumus.

- (28) Sociālo partneru iesaiste politikas iniciatīvās un īstenošanā pēdējos gados ir bijusi nepietiekama, kas ir vājinājis politikas veidošanas kvalitāti un paredzamību un palielinājis politikas kļūdu iespējamību. Apspriešanās un ietekmes novērtējumi regulāri ir apieti, piemērojot īpašas likumdošanas procedūras, piemēram, atsevišķu deputātu likumprojektus un steidzamas procedūras. Ieinteresēto personu iesaiste tika vēl vairāk vājināta pašreizējā ar valdības dekrētu pieņemto nolēmumu sistēmā, ņemot vērā arī 2020. gada 18. marta valdības dekrētu, kas pieļauj divpusējas atkāpes no Darba kodeksa.
- (29) Nopietnas bažas joprojām rada konkurences trūkums publiskā iepirkuma jomā, jo plašāka atvērtība konkurencei ir galvenais risinājums, lai pārvarētu krīzi, atdzīvinātu mazo uzņēmumu sektoru un palīdzētu restartēt ekonomiku. Neraugoties uz jaunajām tiesību aktu izmaiņām un publiskā iepirkuma digitalizāciju, gandrīz puse no visiem publiskajiem konkursiem ir viena piedāvājuma procedūra. Lielais atsevišķu piedāvājumu skaits mazina publiskā iepirkuma sistēmas efektivitāti. Publiskā iepirkuma profesionalizācija varētu palīdzēt uzlabot atbilstību Savienības noteikumiem un veicināt stratēģisko iepirkumu. Komisijas revīzijās par publisko iepirkumu saistībā ar Savienības līdzfinansētiem projektiem, kas tika veiktas pēdējos gados, tika konstatēti sistēmiskas nepilnības un trūkumi publiskā iepirkuma kontroles sistēmā. Šo nepilnību dēļ Komisija 2019. gadā Ungārijai noteica finanšu korekcijas aptuveni 1 miljarda EUR apmērā.
- (30) Cīņa pret agresīvu nodokļu plānošanu ir būtiska, lai uzlabotu nodokļu sistēmu efektivitāti un taisnīgumu. Sakarā ar negatīvo ietekmi, ko atstāj nodokļu maksātāju agresīvās nodokļu plānošanas stratēģijas starp dalībvalstīm, ir vajadzīga valstu politikas koordinēta rīcība, kas papildina ES tiesību aktus. Īstenojot iepriekš saskaņotas starptautiskas un Eiropas iniciatīvas, Ungārija ir veikusi pasākumus, kas vērsti pret agresīvu nodokļu plānošanu, taču tas, ka Ungārijā netiek ieturēti nodokļi par ienākumiem, kas aizplūst uz ārzonas finanšu centriem, varētu dot iespēju peļņai aizplūst no ES, nemaksājot taisnīgu nodokļu daļu. Lai gan izejošās ienākumu plūsmas, piemēram, autoratlīdzības, procentu maksājumi un dividendes ārzonas finanšu centriem, 2013.–2017. gadā bija salīdzinoši nelielas, Ungārijā ir nestabilas un salīdzinoši lielas ienākošās un izejošās kapitāla plūsmas ar īpašam nolūkam dibinātu sabiedrību starpniecību, kas liecina par iespējamu neaizsargātību pret agresīvas nodokļu plānošanas praksi.
- (31) Covid-19 krīzes kontekstā īpaši svarīgi ir nodrošināt kritiskās infrastruktūras darbību un preču brīvu apriti vienotajā tirgū un sadarbībā ar kaimiņvalstīm pārraudzīt un nodrošināt piegādes ķēžu pareizu darbību. Tādējādi COVID-19 krīzes laikā pieņemto pasākumu atcelšana, jo īpaši ierobežojot zāļu un medicīnas produktu eksportu, lai tās galvenokārt piegādātu Ungārijā, palīdzēs saskaņoti un solidaritātes garā apmierināt iedzīvotāju vajadzības visā ES, novērst piegādes ķēžu trūkuma un traucējumu risku. Galu galā tas pavērs ceļu sekmīgai ES koordinētai Covid izejas stratēģijai.
- (32) Šie ieteikumi pievēršas pandēmijas sociālekonomiskās ietekmes novēršanai un ekonomikas atveseļošanas veicināšanai, taču Ungārijai 2019. gadā adresētie ieteikumi, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā, attiecās arī uz reformām, kuras ir būtiskas, lai risinātu strukturālās problēmas vidējā līdz ilgākā termiņā. Šie ieteikumi nav zaudējuši

aktualitāti un arī turpmāk tiks pārraudzīti visā nākamā gada Eiropas pusgada ciklā. Tas attiecas arī uz ieteikumiem, kas skar ar investīcijām saistīto ekonomikas politiku. Minētie ieteikumi būtu jāņem vērā kohēzijas politikas finansējuma stratēģiskajā plānošanā pēc 2020. gada, t. sk. pašreizējās krīzes ietekmes mazināšanas pasākumos un izejas stratēģijās.

- (33) Korupcija, piekļuve publiskai informācijai un plašsaziņas līdzekļu brīvība radīja bažas vēl pirms krīzes. Šīs jomas ir vēl vairāk pakļautas turpmākam pasliktinājumam apdraudējuma stāvokļa laikā, jo kontroles mehānismi ir kļuvuši vājāki. Izmeklēšana un kriminālvajāšana Ungārijā šķiet mazāk efektīva nekā citās dalībvalstīs. Trūkst apņēmīgas sistemātiskas rīcības, lai sauktu pie atbildības par augsta līmeņa korupciju. Atbildība par lēmumiem izbeigt izmeklēšanu joprojām rada bažas, jo nav efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu pret prokuratūras lēmumiem neveikt kriminālvajāšanu par iespējamu noziedzīgu darbību. Ierobežojumi attiecībā uz piekļuvi informācijai joprojām kavē cīņu pret korupciju. Atturoša prakse attiecībā uz piekļuvi publiskai informācijai var atturēt pilsoņus un nevalstiskās organizācijas no savu konstitucionālo tiesību izmantošanas.
- (34) Eiropas pusgads nodrošina satvaru pastāvīgai ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanai Savienībā, un tādējādi var veicināt ekonomikas ilgtspēju. Dalībvalstis savās 2020. gada valsts reformu programmās ir izvērtējušas progresu saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanu. Nodrošinot tālāk sniegto ieteikumu pilnīgu īstenošanu, Ungārija sekmēs progresu IAM sasniegšanā un kopīgus pūliņus konkurētspējīgas ilgtspējas nodrošināšanai Savienībā.
- (35) Komisija 2020. gada Eiropas pusgada ietvaros ir veikusi Ungārijas ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2020. gada ziņojumā par šo valsti. Tā ir arī novērtējusi 2020. gada konverģences programmu un 2020. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Ungārijai iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Novērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Ungārijā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.
- (36) Ņemot vērā minēto novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2020. gada konverģences programmu, un tās atzinums¹⁰ ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Ungārijai 2020. un 2021. gadā rīkoties šādi.

1. Ievērojot vispārējo izņēmuma klauzulu, veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai efektīvi risinātu pandēmijas situāciju, stiprinātu ekonomiku un atbalstītu turpmāko atveseļošanu. Kad to pieļaus ekonomiskie apstākļi, īstenot fiskālo politiku, kas ļaus panākt piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli un nodrošinās parāda atmaksājamību, veicinot investīcijas. Novērst veselības aprūpes darbinieku trūkumu un nodrošināt pietiekamu apgādi ar kritiski svarīgām medicīnas produktiem un infrastruktūru, lai palielinātu veselības aprūpes sistēmas noturību. Uzlabot piekļuvi kvalitatīviem profilakses un primārās aprūpes pakalpojumiem.
2. Aizsargāt nodarbinātību, izmantojot uzlabotus saīsināta darbalaika režīmus un efektīvu aktīva darba tirgus politiku, un pagarināt bezdarbnieka pabalstu ilgumu.

¹⁰ Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 9. panta 2. punktu.

Uzlabot sociālās palīdzības atbilstību un nodrošināt piekļuvi pamatpakalpojumiem un kvalitatīvai izglītībai visiem.

3. Nodrošināt likviditātes atbalstu maziem un vidējiem uzņēmumiem. Pateidzināt tādu publisko investīciju projektu īstenošanu, kuri jau sagatavoti realizēšanai, un rosināt privātās investīcijas, lai sekmētu ekonomikas atveseļošanu. Ievirzīt investīcijas tā, lai tās veicinātu zaļo pārkārtošanos un digitālo pārveidi, jo īpaši tīru un efektīvu enerģijas ražošanu un izmantošanu, ilgtspējīgu transportu, ūdens un atkritumu apsaimniekošanu, pētniecību un inovāciju un skolu digitālo infrastruktūru.
4. Nodrošināt, ka visi ārkārtas pasākumi ir stingri samērīgi, ierobežoti laikā, saskaņā ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem un netraucē uzņēmējdarbībai un regulatīvās vides stabilitātei. Nodrošināt sociālo partneru un ieinteresēto personu efektīvu iesaistīšanu politikas veidošanas procesā. Uzlabot konkurenci publiskā iepirkuma jomā.
5. Stiprināt nodokļu sistēmu pret agresīvas nodokļu plānošanas risku.

Briselē,

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs